

RĂSPUNDEREA PENALĂ A JUDECĂTORULUI PENTRU INFRAȚIUNI DE CORUPȚIE. LUAREA DE MITĂ

Costachi Gheorghe - doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Cozma Daniela - personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor la Inspekția Judiciară în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, București - România

Статья посвящена исследованию вопроса об уголовной ответственности судей за коррупционные преступления по румынскому законодательству. После краткого введения в проблему коррупции как феномен, ее появление и эволюции в румынском пространстве, авторы обращают особое внимание на взяточничество как коррупционное преступление. Они анализируют состав преступления на основе действующего законодательства и доктрины.

Ключевые слова: судья, коррупция, коррупционные преступления, взяточничество.

Articolul cuprinde un studiu asupra problemei răspunderii penale a judecătorilor pentru infracțiunile de corupție în baza legislației României. După o introducere succintă asupra fenomenului corupției, apariției și evoluției acesteia în spațiul românesc, autorii pun accentul nemijlocit pe luarea de mită ca infracțiune relevantă în sistemul infracțiunilor de corupție. Ei analizează componența de infracțiune pornind de la legislația în vigoare și doctrina în domeniu.

Cuvinte-cheie: judecător, corupție, infracțiuni de corupție, luare de mită.

The article includes a study on the issue of criminal liability of judges for corruption offenses under Romanian law. After a brief introduction on the phenomenon of corruption, its appearance and its evolution in the Romanian space, the authors emphasize the bribe taking as a relevant offense in the system of corruption offenses. They analyze the composition of the crime based on the legislation in force and the doctrine in the field.

Keywords: judge, corruption, corruption offenses, bribery.

Considerații preliminare cu privire la corupție. În accepțiune generală, *corupția* presupune o manifestare, „o abatere de la moralitate, de la datorie” [18, p. 3], care exprimă o gravă degradare, descompunere morală, venalitate [6, p. 230; 17, p. 450].

În dreptul penal, termenul de „corupție” reprezintă o conduită a funcționarilor publici sau a persoanelor asimilate acestora, ce își vînd sau comercializează atribuțiile funcției în scopuri personale și ilicite, lezînd astfel buna desfășurare a activităților

instituțiilor publice [23, p. 196]. Într-o altă opinie, corupția este văzută ca fiind în esență un abuz de putere, de funcție din partea celor investiți cu exercițiul acestora, săvîrșit în scopul obținerii de avantaje materiale, ori alte foloase [5, p. 3; 12, p. 5; 10, p. 138].

La nivel internațional, corupția este definită și catalogată în *Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția* [3], care împarte fenomenul în: corupție pasivă și corupție activă.

„*Corupția activă* reprezintă promisiunea, oferirea sau darea cu intenție, de către persoane,

direct sau indirect, a unui folos necuvenit, unui funcționar public, pentru sine ori pentru altul, în vederea îndeplinirii ori abținerii de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor sale.

Corupția pasivă reprezintă solicitarea ori primirea cu intenție, de către un funcționar public, direct ori indirect, a unui folos necuvenit, pentru sine ori pentru altul, sau acceptarea unei oferte sau promisiuni a unui astfel de folos, în vederea îndeplinirii ori abținerii de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor sale” [2, p. 424].

Corupția a existat din cele mai vechi timpuri, din antichitate însoțind nefast societatea umană, organizată statal de la începuturile ei, de-a lungul existenței și evoluției milenare a acesteia, până în zilele noastre. Sub aspect istoric – la început moral și apoi juridic – s-a reacționat firesc împotriva corupției. Protecția juridică împotriva acestui fenomen s-a impus nu numai datorită sentimentului firesc de ostilitate, ci mai ales din nevoia pe care societatea organizată și-o datorează și o datorează membrilor săi, de apărare împotriva descompunerii morale grave, a degradării, a venalității celor învestiți cu exercițiul puterii sau al unei funcții [5, p. 3].

În antichitate, corupția era considerată una din componentele cele mai grave și mai răspândite ale funcției publice. În anumite perioade istorice era acceptat ca ceva firesc oferirea și primirea de foloase de către funcționari pentru un serviciu bine făcut, de care clientul era mulțumit. Potrivit unor cercetători, abia în anul 1810 Codul penal francez (Codul lui Napoleon) incriminează pentru prima dată astfel de practici, prevăzând sancțiuni drastice atât pentru cazul când erau îndeplinite corect sarcinile de serviciu, cât și pentru situația în care se efectuau acte contrare intereselor de serviciu, pentru obținerea unor foloase materiale [16, p. 4]. În pofida acestei idei, în doctrină se susține că începutul incriminării faptelor de corupție se găsește în antichitate [12, p. 5].

În vechiul drept penal românesc, *corupția* apare incriminată destul de târziu – în perioada domniilor fanariote, dar și atunci imperfect. După cum se știe, dregătorii Principatelor române erau totodată judecători, iar veniturile lor se acumulau atât din impozitele și dijmele strânse sau din alte foloase culese în legătură cu atribuțiile pe care le aveau în administrarea țării, cât și din amenzile pe care le pronunțau în calitate de judecători.

În a doua jumătate a sec. al XVI-lea, fenomenul corupției a devenit atât de răspândit, încât linia de demarcație între darurile oficiale și cele neoficiale ajunsese să fie tot mai labilă, sistemul darurilor fiind atât de practicat încât făcea parte din arsenalul formulelor de politețe, iar persoanele oficiale le pretindeau pe față” [13, p. 90].

Despre corupția judecătorilor vorbește și Miron Costin în *Letopisețul Țării Moldovei*, care arată că aceștia puteau fi sancționați, după legile vechi, în situația în care se lăsau corupți [7, p. 94].

Până la sfârșitul sec. al XVIII-lea, istoricii nu mai semnalizează nicio lege care să prevadă delictul de corupție. Condițiile vieții materiale și sociale, dar în special, influența nefastă a Fanarului (Cartier din Constantinopol [20, p. 74]), nu a permis incriminarea faptelor de corupție mai devreme, deși numărul cazurilor de mituire a crescut considerabil în timpul domniilor fanariote. Se consideră că anume domnitorii fanarioți au „implementat” obiceiurile degradante și servile preluate din Constantinopol, în morala poporului român. Ei au condus administrația prin despuieră locuitorilor, prin degradarea caracterului național și coruperea clasei superioare [7, p. 95].

Din punct de vedere cronologic un act ce prezintă importanță deosebită în reglementarea istorică a infrațiunilor de mită este *Pravilniceasca Condică* (culegere de legi întocmită sub domnia lui Alexandru Ipsilante pentru Țara Românească, publicată și pusă în aplicare în 1780 [23, p. 196]), care prevedea, în capitolul intitulat „Pentru Judecători”, pedeapsă aspră a judecătorilor ce luau mită. Termenul de „pedeapsă aspră” a fost utilizat întrucât în acea perioadă încă mai exista sistemul sancționării arbitrare.

Următorul act important în domeniu a fost *Condica Criminalistică* din anul 1826 (cunoscută și sub denumirea de *Condica Criminalicească și procedura ei* [12, p. 15]), apărută în Moldova sub domnia lui Ioan Sandu Sturză, care prevedea delictul de corupție, însă cu un conținut inexact [23, p. 197]. Normele vizau doar acei funcționari ce ajutau sau înlesneau, în schimbul foloaselor materiale, evadarea deținuților sau condamnaților aflați sub supravegherea lor, astfel că aceștia erau condamnați la pedeapsa închisorii și obligați să ajute la urmărirea evadaților, iar dacă eșuau, aveau

obligatia să plătească dublul prețului corupției în beneficiul instituțiilor de binefacere [12, p. 15].

În contextul *Codului penal* din 1865 (care în esență a reprezentat o adaptare la realitatea socială românească a codului penal francez), delictele de corupție (atât în formă pasivă, cât și activă) au fost incriminate într-o formulă modernă prin norme unitare și precise, care prevedeau pedepse echilibrate cu caracter corector. Ulterior acesta a fost modificat și completat prin incriminarea traficului de influență, considerată la vremea aceea un element extrem de modern și o inovație legislativă, ce cuprindea ca modalitate normativă de săvârșire a infracțiunii „acceptarea promisiunii” [23, p. 197]. Într-o altă opinie, fapta de trafic de influență a fost reglementată în *Pravilniceasca Condică*, potrivit căreia era sancționat atât cumpărătorul de influență, cât și vânzătorul de influență [12, p. 15; 20, p. 74].

Codul penal intrat în vigoare la 1 ianuarie 1937, de asemenea, a adus elemente noi în materie, și anume prin incriminarea *dării de mită*, considerat fiind că „de cele mai multe ori rolul principal în actele de corupție revine agenților de corupție. Ei sunt aceia care ispitesc funcționarii, oferindu-le bani și alte foloase”.

În linii generale, *Codul penal* din 1969 a păstrat conținutul infracțiunilor de corupție [9, p. 186], importante noutăți intervenind în domeniu după anul 1989.

În prezent, în România, infracțiunile de corupție sunt incriminate în *Noul Cod Penal* [21], precum și în *Legea 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție* [14], care prevede unele infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție.

În contextul identificării în mod convențional a tipurilor de corupție, M. Murea [20, p. 43] atestă existența *corupției în sistemul judiciar* (de rând cu corupția politică, corupția în sistemul administrației publice, corupția în domeniul afacerilor etc.), pornind de la cercetările științifice în domeniu și existența unor condamnări penale. În opinia autorului, actele de corupție sunt prezente la nivelul fiecărui element al sistemului judiciar, precum: instanțele de judecată, procurorii, poliția judiciară și alte organe care participă la înfăptuirea actului de justiție.

Vorbind nemijlocit despre răspunderea judecătorilor pentru infracțiunile de corupție, prezintă

importanță doar faptele incriminate de *Noul Cod Penal* (în continuare NCP) în Titlul V (*Infracțiuni de corupție și de serviciu*), Capitolul I (*Infracțiuni de corupție*), și anume:

- *Luarea de mită* (art. 289),
- *Darea de mită* (art. 290),
- *Traficul de influență* (art. 291),
- *Cumpărarea de influență* (art. 292).

Luarea de mită. În general, comportarea cinstită, corectă a funcționarilor publici, a oricărui salariat în exercitarea atribuțiilor serviciului este o condiție *sine qua non* atât pentru prestigiul, autoritatea acestora ori a instituției, organului de stat, persoanei juridice în care își desfășoară activitatea, cât și pentru existența, evoluția, echilibrul și forța societății democratice, organizate statal [5, p. 10]. În acest context, luarea de mită este considerată forma cea mai gravă de manifestare a corupției care șubrezește și pune în pericol deosebit de serios și grav însăși existența societății democratice [4, p. 15], ceea ce determină necesitatea combaterii stringente a acesteia.

În contextul acestei necesități, legislativul român incriminează sub denumirea de *luare de mită* (în art. 289 alin. (1) din NCP): „[f]apta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri (...)”.

Forma asimilată, prevăzută de alin. (2) al art. 289 din NCP constă în „[f]apta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin. (2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri”.

Din analiza prevederilor art. 175 din NCP, se poate constata că o faptă similară comisă de un judecător cade sub incidența alin. (1) al art. 289 din NCP, întrucât acesta are exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii judecătorești (lit. a), cât și exercită o funcție de demnitate publică (lit. b). Respectiv, în continuare vom face referire

exclusivă la această categorie de funcționari publici.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni este constituit din relațiile sociale privitoare la comportarea corectă, cinstită, onestă a funcționarilor publici, atât în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cât și în raport cu cetățenii, combaterea faptelor de venalitate prin care sunt lezate prestigiul, autoritatea, credibilitatea de care trebuie să se bucure instituția, organismul statal în care făptuitorul își desfășoară activitatea [5, p. 10-11]. Altfel spus, obiectul juridic specific al acestei infracțiuni poate fi redus la buna desfășurare a activităților de serviciu, care presupune îndeplinirea cu probitate de către funcționarul public (în cazul nostru judecător – e.n.) a îndatoririlor de serviciu [23, p. 209].

Obiectul material. Potrivit cercetărilor, luarea de mită este o infracțiune de pericol, neavând în structura sa juridică un obiect material [4, p. 16]. Or, altfel spus, acțiunea făptuitorului nu este îndreptată împotriva unui bun [10, p. 143]. Bani, bunurile ori foloasele pretinse, primite sau a căror promitere a fost acceptată de către judecător, nu constituie obiect material al infracțiunii de luare de mită, ci profitul obținut de subiectul activ prin săvârșirea acesteia [4, p. 16].

Subiect activ al infracțiunii, după cum am constatat mai sus (dar și cu ocazia unui alt demers științific) poate fi judecătorul în calitatea sa de funcționar public. În concret, după cum se știe prerogativele puterii judecătorești sunt realizate de către judecători numiți în condițiile legii, care își exercită și execută atribuțiile în cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție ori a celorlalte instanțe de judecată stabilite de lege. Important este de precizat că, pornind de la criteriul prerogativelor puterii judecătorești, se consideră că magistrații/judecătorii-asistenți nu răspund penal pentru infracțiunea de luare de mită în baza alin. (1) al art. 289 – deci, ca judecătorii – ci în baza alin. (2) al aceluiași articol, întrucât sunt catalogați ca făcând parte dintr-o altă categorie de funcționari publici (de rînd cu grefierii și experții Institutului Național de Expertiză Criminalistică) [4, p. 22].

În legătură cu *participația penală*, situația coautoratului este posibilă, dar pentru existența acesteia este necesar ca făptuitorii să aibă calitatea specială cerută de lege pentru autor [23, p. 217]. În cazul nostru, participația penală la infracțiunea de

luare de mită este posibilă în situația în care făptuitorii au calitatea de judecător (bunăoară, când aceștia fac parte dintr-un complet). Respectiv, apare întrebarea dacă este posibilă participația penală, în cazul în care au calitatea de făptuitori un judecător și un procuror? În opinia noastră, o astfel de variantă ar fi posibilă doar în cazul în care mita este luată în vederea realizării unuia și aceluiași scop criminal.

Instigator sau complice poate fi orice persoană. Complicele nu trebuie să aibă aceiași calitate ca autorul infracțiunii. Mai mult, mituitorul nu este participant la infracțiunea de luare de mită, ci autor al unei infracțiuni distincte (darea de mită) [2, p. 426].

Subiect pasiv al infracțiunii. Raportat la categoria judecătorilor, putem susține că drept subiect pasiv principal al infracțiunii de luare de mită se prezintă statul, puterea judecătorească în ansamblul său, dar și instanța în cadrul căreia își exercită activitatea judecătorul, a căror prestigiu și autoritate sunt lezate prin săvârșirea infracțiunii de luare de mită.

Totodată, în structura juridică a infracțiunii de luare de mită apare și un subiect pasiv secundar, reprezentat de persoana constrânsă de către subiectul activ să dea mită, interesele acesteia fiind indubitabil lezate [4, p. 35].

Latura subiectivă, după cum se știe, reflectă poziția, atitudinea subiectului activ față de faptele care definesc elementul material al laturii obiective și rezultatul acestora.

Referitor la infracțiunea de luare de mită, în doctrină nu există o singură opinie referitor la acest subiect. Bunăoară, într-o opinie, expusă relativ recent, se susține că luarea de mită se săvârșește numai cu *intenție*, care poate fi *directă* sau *indirectă* [4, p. 55]. Într-o altă viziune, ceva mai veche, pe care o susținem, se consideră că această infracțiune se săvârșește numai cu *intenție directă*, calificată de scop. Scopul care califică intenția, în cazul infracțiunii de luare de mită, este acela ca funcționarul să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze sau să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Pentru existența intenției calificate nu este necesar ca scopul cerut să fie realizat, este suficient ca funcționarul să acționeze urmărind aceasta [10, p. 163].

După cum vom vedea în cele ce urmează legătura dintre elementul material al infracțiunii și scopul expus este una foarte puternică, determinând însăși existența infracțiunii. Prin urmare, putem conchide că judecătorul poate comite infracțiunea de luare de mită numai cu *intenție directă*, întrucât își dă seama destul de bine de caracterul prejudiciabil al faptei sale, prevede urmările ei prejudiciabile și dorește survenirea acestor urmări. Este greu de acceptat ca judecătorul, fiind persoana cea mai versată în materia cunoașterii legii și calificării faptelor ce cad sub incidența legii penale, luând mită, doar să admită, în mod conștient, survenirea urmărilor. Confirmarea unei astfel de deducții o regăsim în literatura de specialitate, în care se specifică destul de clar că „*nu pot fi săvârșite cu intenție indirectă* infracțiunile cu componente formale, infracțiunile ce includ în componența lor un scop special, ...” [11, p. 206-207].

Latura obiectivă. Elementul material al laturii obiective a infracțiunii constă în fapta judecătorului care pretinde ori primește bani sau alte foloase, care nu i se cuvin, ori care acceptă promisiunea unor astfel de foloase. Deci, luarea de mită se poate realiza sub aspectul elementului material doar printr-o *acțiune*, diferită față de vechiul cod penal. Diferența constă în aceea că, în cazul incriminării anterioare, elementul material se putea realiza și printr-o *inacțiune* (nerespingerea propunerii de bani și alte foloase [4, p. 40]).

În actuala reglementare, acțiunea poate consta în: *pretinderea sau primirea* de bani și alte foloase ori în *acceptarea promisiunii* unor astfel de foloase [23, p. 218]. Elementul material al infracțiunii poate să constea, alternativ, în oricare dintre cele trei modalități normative comisive.

În context, este necesar de a specifica în ce constă fiecare modalitate și care-i sunt particularitățile.

Prima modalitate de comitere a infracțiunii se manifestă prin acțiunea de a *pretinde*, care înseamnă a cere, a formula o pretenție. În această modalitate de săvârșire a infracțiunii inițiativa aparține făptuitorului (judecătorului – e.n.) [2, p. 432].

Pretinderea poate fi expresă, fățișă, directă, formulată prin cuvinte, oral sau în scris, prin orice mijloace de comunicare, dar și ocolitoare, insidioasă, prin gesturi, atitudini, conduită, semne de

asemenea natură încât să fie neechivocă pentru cel căruia îi este adresată, să fie înțeleasă de acesta [4, p. 30].

Nu este neapărat ca pretinderea să fie înțeleasă de oricine. Este însă necesar și suficient ca, în funcție de împrejurări și mijloacele în care și prin care a fost formulată (gesturi, semne, atitudine, conduită), pretinderea să fie înțeleasă de cel căruia îi este adresată. Bunăoară, fapta de pretindere este realizată și atunci când făptuitorul corupt aduce în discuție o datorie apăsătoare căreia nu-i poate face față, despre greutățile materiale pe care le suportă, despre dorința soției de a avea bijuterii etc. (I. Baumann [1, p. 21] citat de H. Diaconescu [5, p. 30-31]. Mai mult, cel căruia i s-a adresat pretenția trebuie să înțeleagă semnificația cererii, cât și faptul că banii sau foloasele sunt necuvenite [4, p. 37].

Fie că este expresă, directă sau aluzivă, pretinderea de către făptuitor (judecător – e.n.) de bani sau alte foloase trebuie să fie clară, neechivocă, evidențiind intenția subiectului activ de a stabili legătura dintre ea și îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act care intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, să ajungă la cunoștința destinatarului și să fie înțeleasă ca atare de către acesta. Acestuia nu i se cere să înțeleagă semnificația penală a pretenției. Lui însă i se cere să știe legătura care există între pretinderea sumelor de bani sau a altor foloase și realizarea de către subiectul activ a îndatoririlor de serviciu ce revin acestuia (E. Schmidt [22] citat de H. Diaconescu [4, p. 38]).

Atunci când pretinderea este formulată printr-o scrisoare, ea constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunii nu când a fost expediată, ci atunci când aceasta a ajuns la destinatar, care a luat cunoștință de ea și a înțeles-o [7, p. 126].

Pentru consumarea infracțiunii nu este necesar ca pretenția să fie satisfăcută [2, p. 432]. Mai mult, existența infracțiunii nu este dependentă de atitudinea destinatarului pretenției de a accepta sau nu, de a-i da curs, de a se conforma.

Cea de-a *doua modalitate de comitere* a luării de mită constă în acțiunea judecătorului de a *primi* bani sau alte foloase, care presupune luarea în stăpânire, căpătarea, luarea în posesie a banilor

sau a altor foloase, care i se dau, remit. Potrivit cercetătorilor, în acest caz, inițiativa aparține mituitorului/ corupătorului, primirea fiind de neconceput fără un act de remitere efectuat de acesta [2, p. 432].

În esență, este vorba fie de predarea efectivă a banilor sau a altor foloase, fie de punerea acestora la dispoziția făptuitorului /judecătorului – e.n./ (consemnarea sumelor în contul lui bancar, plata unor datorii ale acestuia etc.). Deci, în această variantă normativă, elementul material al infracțiunii impune ori contactul fizic, material, corporal al făptuitorului /judecătorului – e.n./ cu banii sau foloasele date, ori punerea acestora la dispoziția sa [4, p. 38].

Primirea poate fi precedată de pretindere și/ sau acceptare, situații în care infracțiunea se consumă în momentul formulării acestora și se epuizează în acela al primirii, putând determina după caz, existența unei unități naturale de infracțiune ori a uneia continuată.

Important este că primirea banilor sau a altor foloase trebuie să fie voluntară, liberă și, de regulă, precedată sau însoțită de acceptare. Dat fiind faptul că între acceptare și primirea banilor sau a altor foloase există un oarecare interval de timp, uneori extrem de scurt, primirea nu trebuie limitată la preluarea materială a banilor sau a altor foloase, putând consta în lăsarea, punerea acestora la îndemâna judecătorului, care le poate prelua oricând sau dispune de ele etc. În acest sens, când este vorba de foloase, este greu de acceptat sau aproape este imposibilă preluarea manuală a acestora, fiind suficientă doar culegerea, dobândirea avantajelor create astfel [5, p. 32].

Ultima, cea de-a treia modalitate de săvârșire a infracțiunii poate consta în *acceptarea* promisiunii unor bani sau foloase ce nu se cuvin judecătorului. Acceptarea presupune acordul, consimțirea, învoirea judecătorului la promisiunea de bani sau alte foloase. La fel ca și primirea, acceptarea trebuie să fie voluntară și liberă. Ea poate fi expresă, clară, neechivocă, dar și implicită, tacită, rezultată neechivoc din conduita, gesturile, atitudinea judecătorului.

Faptele de *pretindere*, *primire* sau *acceptare* a propunerii pot fi săvârșite direct de judecător sau indirect, prin intermediari, prin persoane interpu-se, care pot avea calitatea de participant ocazionali

la aceasta. Banii sau alte foloase pretinse, primite sau acceptate, direct sau indirect, de către judecător, pot fi atât pentru acesta, cât și pentru altul (persoana fizică sau juridică) [4, p. 42].

În oricare dintre modalitățile de comitere, existența elementului material al infracțiunii este condiționată de întrunirea cumulativă a câteva condiții, precum oricare dintre acțiunile menționate trebuie să aibă ca obiect *bani sau alte foloase*, care trebuie să fie necuvenite, adică făptuitorul să nu fie îndreptățit a le pretinde sau primi și este necesar ca actul pentru a cărui îndeplinire, neîndeplinire etc. făptuitorul pretinde, primește etc., bani sau foloase să facă parte din sfera atribuțiilor de serviciu ale acestuia [2, p. 432].

Într-o formulă mai detaliată, aceste condiții presupun următoarele particularități:

a) *Actele de pretindere, primire și acceptare a promisiunii trebuie să privească, să se refere la bani și alte foloase.* În timp ce noțiunea de „bani” este destul clară, termenul de „alte foloase” a suscitat diferite interpretări în literatura de specialitate.

Într-o accepțiune generală, prin *folos* se înțelege câștigul material ori moral, avantaj, profit sau beneficiu [17, p. 450]. În doctrină, acestei noțiuni i-a fost dat sensul de avantaje materiale (bunuri, comisioane, împrumuturi, vânzări sau cumpărături, amânări sau iertări de datorii, prestații de servicii gratuite sau în condiții avantajoase etc.), dar și avantaje nepatrimoniale, morale (acordarea unor titluri – academice, universitare, științifice, culturale, sportive – decorații, distincții, grade militare etc.). Referitor la foloasele morale, unii cercetători nuanțează că ele trebuie acceptate și limitate ca având acest rol numai la acelea care mai devreme sau mai târziu au ori pot avea consecințe de ordin patrimonial, sporind situația patrimonială a judecătorului. Pentru că măsura în care folosul moral atrage de îndată sau mai târziu consecințe patrimoniale determină existența infracțiunii de luare de mită. Avantajele pur morale nu răspund și nu corespund ideii de corupție, care a impus și justifică incriminarea luării de mită [5, p. 36]. Prin urmare, se conchide că avantajele pur și exclusiv morale, fără consecințe patrimoniale sau sociale, nu pot determina noțiunea de *folos* în sensul legii penale [10, p. 160].

b) *Banii sau alte foloase pretinse, primite sau acceptate trebuie să nu fie datorate făptuitorului în mod legal, ceea ce în termeni legali presupune că ele trebuie să fie necuvenite.*

În accepțiune generală se susține că banii și foloasele sunt necuvenite nu numai în situația în care serviciul prestat de funcționar este gratuit, dar și atunci când ele depășesc ceea ce este legal, datorat pentru actul efectuat sau serviciul prestat [10, p. 160].

Raportat la situația judecătorului, este greu de acceptat că o asemenea cerință necesită a fi întrunită, întrucât judecătorul pentru serviciul prestat nu percepe personal taxe, iar cele achitate cu titlu de taxă de stat sunt depuse pe conturi bancare. Altfel spus, pentru un judecător banii și foloasele pretinse, primite sau acceptate, vor fi întotdeauna necuvenite.

c) *Actele de pretindere, primire și acceptare a banilor și a altor foloase trebuie să fie în legătură cu îndeplinirea sau neîndeplinirea, urgentarea sau întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale subiectului activ al infracțiunii sau îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri.*

Legătura dată nu este altceva decât relația, raportul care trebuie să existe între faptele care definesc materialitatea infracțiunii și condițiile impuse de lege pentru existența acesteia [4, p. 46].

Prin „act” în sensul infracțiunii de luare de mită se înțelege orice activitate care trebuie efectuată de către făptuitor (judecător – e.n.) în conformitate cu îndatoririle, atribuțiile, competențele de serviciu ale acestuia [5, p. 37]. Actul care nu intră în sfera competențelor de serviciu ale acestuia nu determină existența laturii obiective a infracțiunii.

În același timp, existența infracțiunii este condiționată legal de cerința ca actul negociat de judecător să fie în sfera îndatoririlor, obligațiilor de serviciu ale acestuia, neavând relevanță dacă acesta a avut loc în timpul sau în afara programului lui de lucru.

Exemplificând am putea presupune că judecătorul ar putea pretinde, primi sau accepta promisiunea de a lua bani sau alte foloase pentru soluționarea unui litigiu în favoarea mituitorului, stabilirea unei pedepse mai blânde sau eliberarea de pedeapsă, scutirea de plata taxei de stat etc.

Referitor la *neîndeplinirea* unui act, aceasta înseamnă neefectuarea unui act, a unei activități care trebuie îndeplinită în baza îndatoririlor de serviciu ale judecătorului. Ea poate să fie dată de neexercitarea activității (actului), lăsarea acestuia în nelucrare, refuzul de a da curs dispozițiilor ori cererilor primite, rămânerea în pasivitate față de acestea și poate fi totală sau parțială, definitivă sau temporară, în raport cu termenul stabilit [8, p. 82]. Ca exemplu poate servi, bunăoară, fapta judecătorului – președinte de instanță – de nedistribuire aleatorie a dosarului și repartizarea acestuia unui anumit judecător.

În același context, trebuie precizat care act este *contrar* îndatoririlor de serviciu. Pentru a-l aprecia în acest fel, trebuie cercetat nu numai actul în sine, ci și ansamblul îndatoririlor de serviciu ale judecătorului [10, p. 163]. Stabilirea caracterului contrar îndatoririlor de serviciu al unui act presupune situarea acestuia în ansamblul acestora și considerarea lui în acest context, chiar dacă îndatoririle strict specifice actului au fost respectate (I. Mazini [15, p. 171] citat de H. Diaconescu [4, p. 47]).

Actul contrar îndatoririlor de serviciu nu este unul care intră în componența normală a judecătorului, nefăcînd parte din sfera obligațiilor generale ori specifice de serviciu ale acestuia. Desigur, el are legătură cu îndatoririle de serviciu al cărui opus este, așa încât el nu devine o obligație de serviciu.

Elementul material al infracțiunii de luare de mită este realizat și atunci când pretinderea, primirea de ani sau alte foloaseori acceptarea primirii acestora sunt în legătură cu *urgentarea* îndeplinirii de către subiectul activ a unui act la care era obligat, potrivit îndatoririlor de serviciu. Urgentarea îndeplinirii unui act nu este altceva decât accelerarea ritmului de îndeplinire, grăbirea realizării acestuia [4, p. 49].

Cel mai relevant exemplu în acest sens ar putea servi situația în care judecătorul examinează un litigiu civil sau o cauză penală în termeni foarte reduși.

Spre deosebire de reglementarea penală anterioară, faptele care definesc materialitatea infracțiunii de luare de mită, potrivit reglementărilor actuale, pot fi comise atât înainte, cît și după efectuarea actului care a determinat comiterea

lor. Acest moment a dus la încetarea discuțiilor doctrinare pe marginea delimitării infracțiunii de luare de mită de primirea de foloase necuvenite (art. 256 din Codul penal din 1969), care, de altfel, nici nu a mai fost incriminată distinct.

Fără îndoială că pretinderea, primirea de bani sau alte foloase ori acceptarea promisiunii acestora după îndeplinirea de către funcționarul public a unui act la care era obligat de îndatoririle de serviciu creează grave stări de pericol pentru relațiile sociale referitoare la probitatea, onestitatea acestuia, la încrederea pe care cetățeanul trebuie să o aibă față de autoritățile publice, instituțiile publice, persoanele pe care ei le reprezintă și în numele cărora acționează. În cazul nostru fiind vorba de judecători, este clar că se pune sub semnul întrebării probitatea puterii judecătorești și încrederea cetățeanului în actul de justiție.

În opinia corectă a cercetătorilor, sub aspect etic, moral pare a fi mai gravă și periculoasă pretinderea, primirea de bani sau alte foloase ori acceptarea promiterii acestora, săvârșite de către făptuitor (judecător – e.n.) în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act la care era obligat, potrivit îndatoririlor de serviciu ori efectuarea unui act contrar acestora decât acelea săvârșite după realizarea acestuia, situație ce trebuie să se reflecte corespunzător în pedeapsa prevăzută de lege, în limitele acesteia (inferioară și superioară). Lăsarea acestei situații numai la latitudinea judecătorului nu rezolvă problema în discuție, nu reliefează pericolul social abstract al faptei, chiar dacă ea se situează în sfera și limitele reglementării juridice actuale [4, p. 51].

Totodată, în doctrină, destul de intens este disputată problema dacă, în limitele infracțiunii de luare de mită trebuie să existe o proporție între actul prestat de funcționar ori cerut acestuia și suma de bani ori folosul pretins, dat ori a cărui promitere a fost acceptată.

Într-o opinie doctrinară s-a susținut că existența elementului material al laturii obiective a luării de mită este condiționată de proporția care trebuie să ființeze între bani și folosul pretins, primit ori acceptat și actul la care este ținut funcționarul, potrivit îndatoririlor serviciului său. În acest sens, V. Manzini argumenta că nu constituie corupție micile daruri ocazionale, comestibile, de bani, țigări

și alte asemănătoare a căror oferire are caracter de curtuazie, mai mult sau mai puțin interesate [15, p. 174-175] (citată de H. Diaconescu [4, p. 51]).

În literatura românească au fost argumentate diferite viziuni în acest sens, dominantă fiind opinia potrivit căreia atențiile, darurile, cadourile care au caracter simbolic nu atrag existența infracțiunii de luare de mită nu pentru inexistența proporției ce ar trebuie să existe între bani sau folos, pe de o parte, și actul (serviciul) funcționarului, pe de altă parte, ci pentru că ele au și își păstrează caracterul de gesturi de politețe, de grațitudine, fiind date, oferite, promise și primite în această destinație, semnificație, intenție și nu ca fapt de corupție [5, p. 42].

Orice discuție nu-și mai are rostul atunci când elementul material se săvârșește prin pretinderea de către funcționar de bani sau alte foloase pentru simplul și bunul motiv, că într-o asemenea situație, ele nu mai au caracterul de cadouri, daruri ocazionale, pierzându-și acest caracter, acela de simboluri, banii sau foloasele pretinse de funcționar determină existența infracțiunii de luare de mită, reprezentând prețul stabilit de acesta pentru serviciile sale, pe care a înțeles să le târguiască, să le vîndă [4, p. 53].

Dincolo de elementele constitutive ale infracțiunii de luare de mită, trebuie menționat că aceasta este o *infracțiune instantanee*, întrucât se săvârșește și se consumă atunci când subiectul activ a pretins și primit bani sau alte foloase ori a acceptat promiterea acestora în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea efectuării unui act care intră în datoriile sale de serviciu, ori efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri [10, p. 163; 4, p. 56].

Pretinderea de bani sau alte foloase ori acceptarea promisiunii acestora în circumstanțele date nu sunt altceva decât acte premergătoare ale primirii lor, dar pe care, considerându-le periculoase social, legea penală le-a prevăzut ca element material al laturii obiective a infracțiunii de luare de mită, situându-le pe același plan cu ea. Respectiv, sub acest aspect, infracțiunea de luare de mită a fost justificat considerată ca fiind una cu consumare anticipată, care nu are forma imperfectă a tentativei [5, p. 34].

Pe marginea momentului consumării infracțiunii, în doctrină au fost conturate două poziții.

Într-o primă opinie se susține că infracțiunea de luare de mită se săvârșește și se consumă în momentul realizării înțelegerii între mituit și mituitor (I. Munteanu [19, p. 75] citat de H. Diaconescu [5, p. 46]). În cea de-a doua opinie, se consideră că infracțiunea de luare de mită se consumă în momentul săvârșirii oricăreia dintre cele cinci acțiuni alternative care definesc elementul material al laturii obiective a acesteia [5, p. 47]. Ca argument se consideră că din împrejurarea că în toate modalitățile normative, infracțiunea de luare de mită presupune o anumită atitudine, conduită din partea mituitorului, de a da ori promite bani sau alte foloase, nu se poate trage concluzia că legea impune survenirea și existența unei înțelegeri între acesta și funcționarul mituit. Mai mult, săvârșirea luării de mită în modalitatea pretinderii este realizată exclusiv prin acțiunea funcționarului corupt de a cere bani sau alte foloase, fără nici o legătură cu atitudinea mituitorului ori a intermediarului acestuia [4, p. 57].

Sub aspectul formei, se consideră că luarea de mită poate exista sub forma infracțiunii continuate în cazurile în care subiectul activ săvârșește faptele care definesc elementul material, la intervale de timp, dar în baza aceleiași hotărâri. Remiterea banilor sau a altor foloase în rate succesive determină existența unei unități naturale a infracțiunii, din moment ce faptele ce o preced – pretinderea ori acceptarea promiterii lor – sunt ele însele într-o astfel de unitate. Atunci când remiterea banilor ori a altor foloase s-a făcut în rate succesive, între care au existat pauze nefirești, între ele interpunându-se alte activități ale subiectului activ, dar în baza aceleiași hotărâri infracționale, luarea de mită va exista în forma infracțiunii continuate [4, p. 58].

În situația în care funcționarul corupt a săvârșit o altă infracțiune în legătură cu care a luat mita, aceasta va exista în concurs cu aceea de luare de mită, chiar dacă ele sunt legate între ele una de cealaltă. Pe de altă parte, este de precizat că noaa reglementare dacă infracțiunii de luare de mită a creat posibilitatea existenței acesteia împreună cu infracțiunea de abuz în serviciu, atunci când actul în legătură cu care pretinde ori primește bani sau alte foloase ori acceptă promisiunea acestora este pentru un act calificat ca abuz în serviciu [4, p. 58-59].

Pedeapsa aplicabilă pentru infracțiunea de luare de mită cuprinde:

- ca pedeapsă principală - închisoarea de la 3 la 10 ani;
- ca pedeapsă complementară - interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

Suplimentar, legea penală prevede că banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent (art. 289 alin. (3) din NCP).

Ca sancțiune de drept penal, măsura de siguranță a confiscării speciale a fost determinată de ideea că este, deopotrivă, imorală, ilegală și periculoasă social, păstrarea de către funcționarul corupt a banilor, valorilor sau a oricăror bunuri sau foloase obținute, dobândite prin săvârșirea infracțiunii de luare de mită. Astfel, ea completează în mod necesar, regimul sancționator al infracțiunii, sporind, indiscutabil, eficiența acestuia [4, p. 62].

Raportat la situația judecătorului corupt, o astfel de sancțiune necesită a fi substanțial consolidată, mai ales prin verificarea veniturilor acestuia și a rudelor sale, întrucât de cele mai dese ori „veniturile” obținute din acte de luare de mită sunt camuflete prin diferite donații și transmițeri de bunuri și valori sub orice altă formă celor mai apropiate rude ale acestuia.

În concluzie, precizăm că luarea de mită este cea mai răspândită infracțiune comisă de reprezentanții puterii judecătorești, chiar dacă decalajul dintre infracționalitatea înregistrată și cea latentă este enormă, ceea ce reflectă doar formal contrariul.

Bibliografie

1. Baumann I. *Zur Problematik der Bestechung Stabesturde – Despre problematica situațiilor de fapt ale mitei*. Heidelberg, 1961.
2. Boroi Al. *Drept penal – Partea specială*. Ediția a II-a. București: C.H. Beck, 2014.
3. *Convenția penală a Consiliului European privind corupția*, Strasbourg, 27 ianuarie 1999. [resurs electronic]: https://www.cna.md/public/files/legislatie/conventia_penala_privind_corupția_.pdf.

4. Diaconescu H. *Infrațiuni de corupție și de serviciu*. București: C.H. Beck, 2017 (241 p.).
5. Diaconescu H. *Infrațiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*. București: All Beck, 2004 (580 p.).
6. *Dicționarul explicative al limbii române*. Academia română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”. București, 1998.
7. Dobrinoiu V. *Corupția în dreptul penal român*. București: Atlas Lex, 1995.
8. Dongoroz V. *Dreptul penal (editarea ediției din 1939)*. București: Ed. Societății Tempus și Asociația Română de Științe Penale, 2000.
9. Dongoroz V. și alții *Noul cod penal și codul penal anterior; prezentare comparativă*. București: Editura Politică, 1968.
10. Dragomir F. *Răspunderea penală a magistratului*. București: C.H. Beck, 2011 (372 p.).
11. *Drept penal. Partea generală* / S. Botnaru, Ali.Şavga, M. Grama, ... Chişinău: Cartier, 2005 (624 p.).
12. Gârbuleț I. *Infrațiuni de corupție*. București: Universul Juridic, 2010 (580 p.).
13. Ionescu-Muscel P. *Istoria dreptului penal român. Spre o nouă justiție penală. Studiu comparativ: istorie, filosofie, drept*. București, 1931.
14. *Legea 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție*. În Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000.
15. Manzini V. *Tratato di diritto penale italiano – Tratat de drept penal italian*. Vol. I. Torino, 1935.
16. Mădulărescu E. *Traficul de influență. Studiu de doctrină și jurisprudență*. București: Hamangiu, 2006 (160 p.).
17. *Mic dicționar enciclopedic*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1998.
18. Mrejeru T., Florescu D.P.A., Safta D., Safta M. *Infrațiunile de corupție. Aspecte teoretice și practice*. București: All Beck, 2000 (304 p.).
19. Munteanu I. *Corupția funcționarilor publici în dreptul penal român*. Geneva, 1931.
20. Murea M. *Luarea de mită și primirea de foloase necuvenite – infrațiuni de corupție*. București: Wolters Kluwer, 2009 (190 p.).
21. *Noul Cod Penal al României* (Legea nr. 286/2009). În: Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009. În vigoare de la 1 februarie 2014.
22. Schmidt E. *Situațiile de fapt ale mitei în jurisprudența supremă de la 1879 până la 1959*. Munchen, 1960.
23. Teodorescu M.G. *Combaterea infrațiunilor de corupție la nivel național și european*. București: Pro Universitatea, 2016 (426 p.).